

Erfarenheter kring NAP och vad händer framåt

Anton Halldén & Bart De Wachter

2024-09-03

Haverö, bild länsstyrelsen

Länsstyrelserna

Vem är vi ?

- Anton Halldén
  - Länsstyrelsen i Jönköpings län
    - Enhetschef fiskeenheten
    - Miljönätverkets vattenstrategiska chefsgrupp
- Bart De Wachter
  - Länsstyrelsen i Jämtlands län
    - Chef vattenförvaltningsfunktion - vattenenheten
    - Vattenmyndigheten - Nationell Sektorsgrupp Vattenkraft

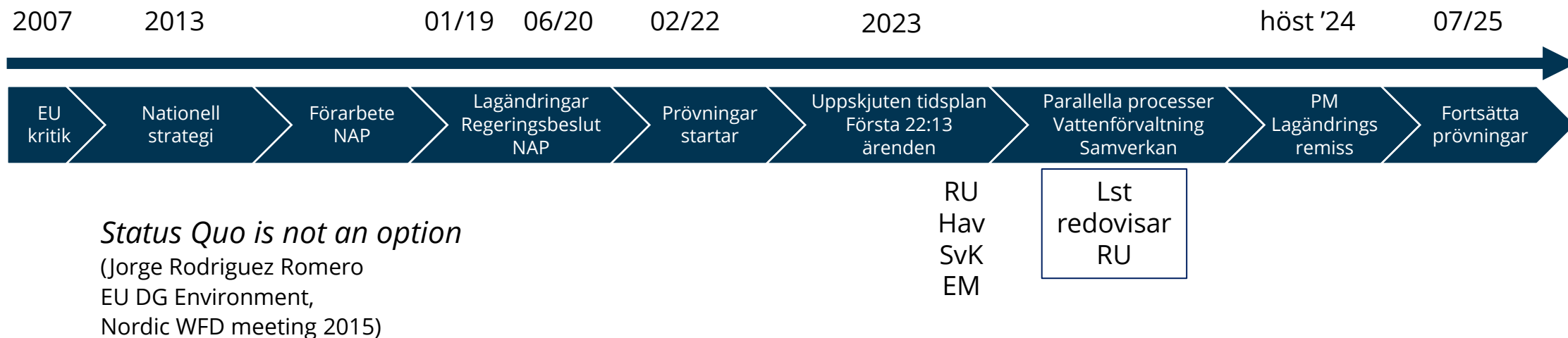

Innehåll

- Var är vi idag ?
  - Statistik prövningarna
  - RU om Lst NAP samverkan
  - Parallella processer
  - Kunskap/forskning i samverkan och prövning – några reflektioner
- Vad händer framåt?

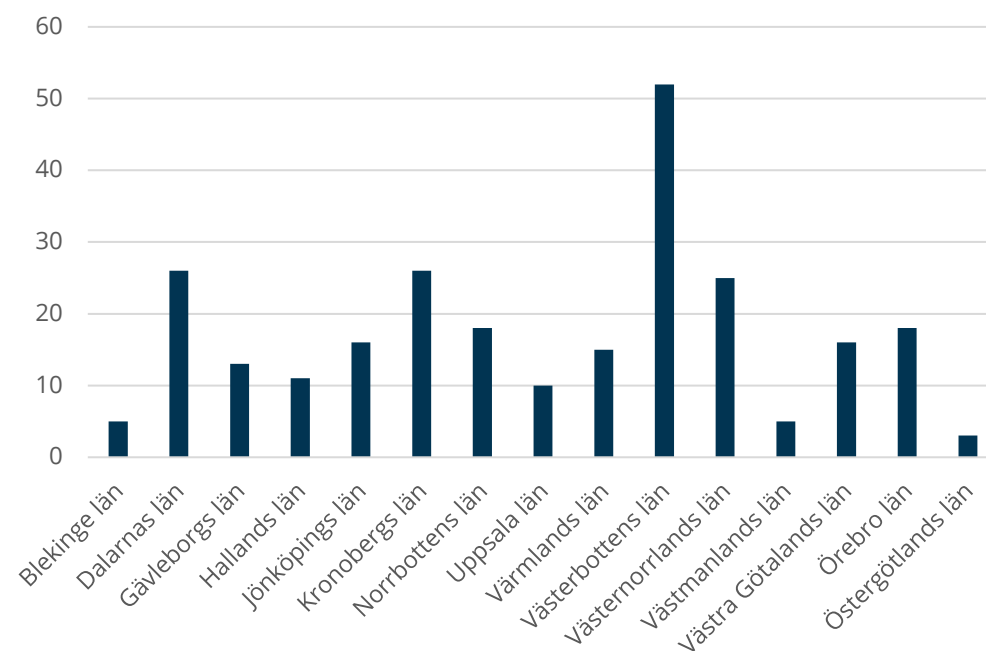
En snabb tillbakablick

Var är vi idag?

- >300 kraftverk som är i samverkan i 15 län
- Samverkan avslutade för ca 200 kraftverk i 17 län
- 106 i domstol varav ca 25 avgjorda alla små
  - 6 i MMÖD (överprövade)
- Nästan hälften av domarna är avveckling
  - Flera är kraftverk ej i drift
- Drygt 10 avvisade pga urminneshävd

Antal kraftverk där samverkan pågår

Hantering urminneshävd?

- Om urminnes hävd finns = tillstånd (omprövning möjlig)
- Länsstyrelsen gör bedömning av urminnes hävd, men ytterst är det VU och domstolen som avgör
- Praxis skiljer på hävdvunnen rätt för anläggningen (dämningen) respektive för verksamheten -> Kan vara svårt att visa på urminnes hävd för hela anläggningen
- Vid tveksamheter rekommenderar Lst nu förstahandsyrka omprövning, och andrahandsyrka tillstånd -> ansökan avvisas inte

Länsstyrelsen
Kalmar län

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

Länsstyrelsen
Kronoberg

Regeringsuppdrag Lst vintern 2023-24

Redovisa NAP-samverkan och dess effekter samt underlag som används för översynen av miljökvalitetsnormer

- Bred enkät skickades ut till 21 länsstyrelser
- 20 länsstyrelser har deltagit i svaren
  - Inte länsstyrelse Gotland
- Klart 1 mars 2024

Redovisning av
regierungsuppdrag 1 (39)
Diarienummer
10087-2023
Datum
2024-03-15
Dokument: jmköping.län

Regeringen
Klimat- och näringslivsdepartementet

Uppdrag om att redovisa NAP-samverkan och dess effekter samt underlag som används för översynen av miljökvalitetsnormer

Redovisning av uppdrag (F2023/02050) om vilka insatser som gjorts med avsikt att förtydliga syftet med samverkan inom den nationella planen för moderna miljövillkor för vattenkraften, effekten av insatserna samt underlag som används för översynen av miljökvalitetsnormer och beslut om undantag och mindre stränga kvalitetskrav. Länsstyrelsen i Jönköpings län har samordnat redovisningen av uppdraget baserat på information från alla län som berörs av den nationella planen. Uppdraget inkom den 22 juni 2023.

I kapitel 1 och 2 finns en sammanfattning av regeringsuppdraget samt bakgrunden till uppdraget. I kapitel 3 "Länsstyrelsens insatser för att förtydliga syftet med NAP-samverkan och effekter av insatserna" redovisas länsstyrelsens syn på hur samverkan med verksamhetsutövare har fungerat hittills. I kapitel 4 "Hantering av underlag gällande statusklassning och miljökvalitetsnormer" redovisas både länsstyrelsens och vattenmyndigheternas hantering av underlag samt hur processen för vattenmyndighetens översyn av normer går till. I bilaga 3 redovisas exempel på underlag som hanterats och värderats av vattenmyndigheterna. Kapitel 5 består av slutsatser och förslag från uppdraget.

Länsstyrelserna överlämnar härmed redovisning av uppdraget.

Beslut i detta ärende har fattats av länsråd Johan Löwenadler Davidsson efter föredragning av vattenhandläggare My Hansen.

www.lansstyrelsen.se www.lansstyrelsen.se/jonkoping/personuppdrag

Länsstyrelsernas interna arbete med NAP-samverkan

- Lst NAP nätverk
- Arbetar brett med att nå ut till verksamhetsutövare
- Tvärsektoriellt perspektiv
- NAP tar i anspråk en rad olika sakkunskaper
  - Kulturmiljö - alltid
  - Fiskekompetens – alltid
  - Kompetens bevarandeplaner – alltid
  - Beredningssekretariat – alltid
  - Jurister – vanligtvis
  - Handläggare tillsyn- och prövning av vattenverksamhet – vanligtvis
  - Handläggare av restaureringsprojekt för vattenmiljöer – vanligtvis
- Även övrig sakkunskap där det har krävts

Länsstyrelsernas arbete med NAP-samverkan

- Största framgångsfaktorerna för en fungerande samverkan:
  - ✓ Platsbesök på anläggningarna tillsammans med verksamhetsutövarna
  - ✓ Att den interna samverkan inom den egna länsstyrelsen fungerar
  - ✓ Bra samtalsklimat och aktiva verksamhetsutövare
- Största hindren för en fungerande samverkan enligt länsstyrelserna:
  - Inte samma syn på syfte och mål med samverkan som verksamhetsutövarna har
  - Verksamhetsutövarna deltar inte aktivt i samverkan

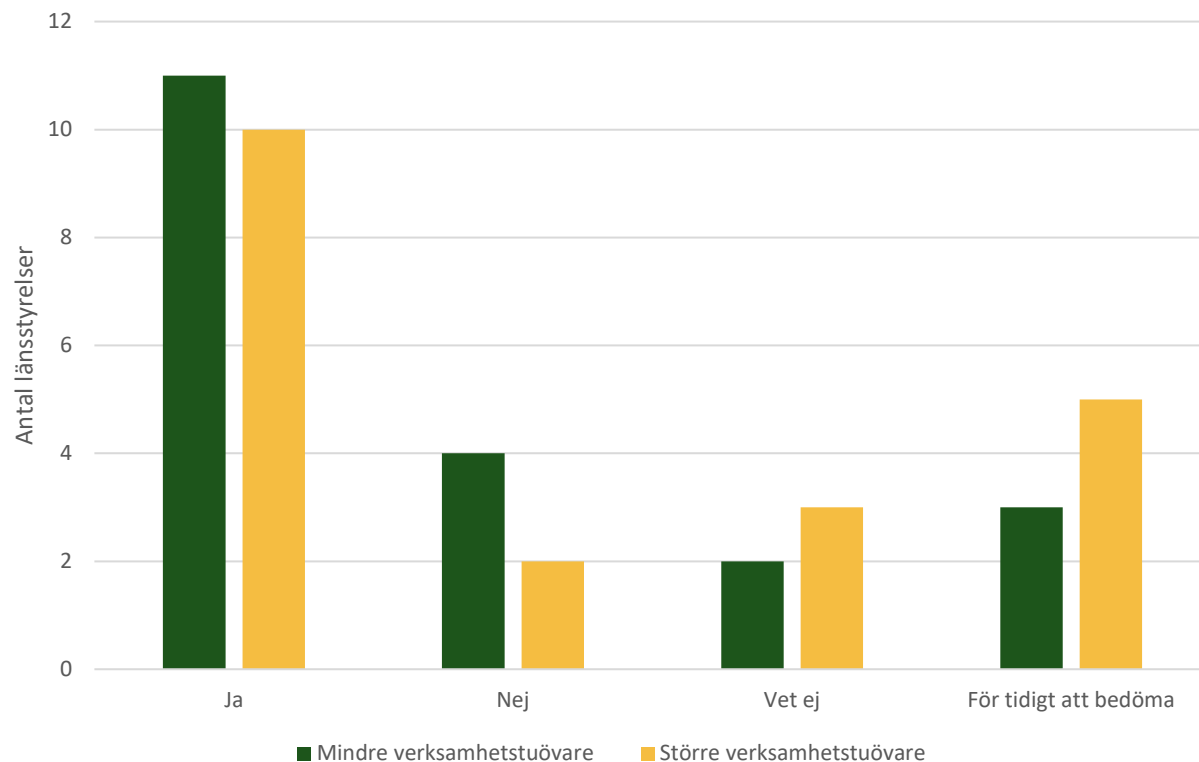

Verksamhetsutövarnas deltagande i NAP-samverkan

- Länsstyrelserna anser att både små och stora verksamhetsutövare deltar i hög eller viss grad:
  - ✓ Deltar på samverkansmöten
  - ✓ Synpunkter på nulägesbeskrivningar
- Saknas:
  - Driftinformation
  - Egna underlag
  - Förslag på miljöanpassningar

Effekten av samverkan på prövningarna

- 80 % anser att samverkan bidragit till bättre kunskap om vilka miljöåtgärder som krävs
  - I jämförelse med om det skett en tillståndsprocess utan NAP-samverkan
- Ingen skillnad mellan stora och små verksamhetsutövare

Sammanställning av enkätfrågan "Tror ni att samverkan har lett till bättre kunskaper om vilka åtgärder som krävs för att uppnå största möjliga nytta för vattenmiljö, jämfört med om det hade skett en tillståndsprocess utan NAP-samverkan?"

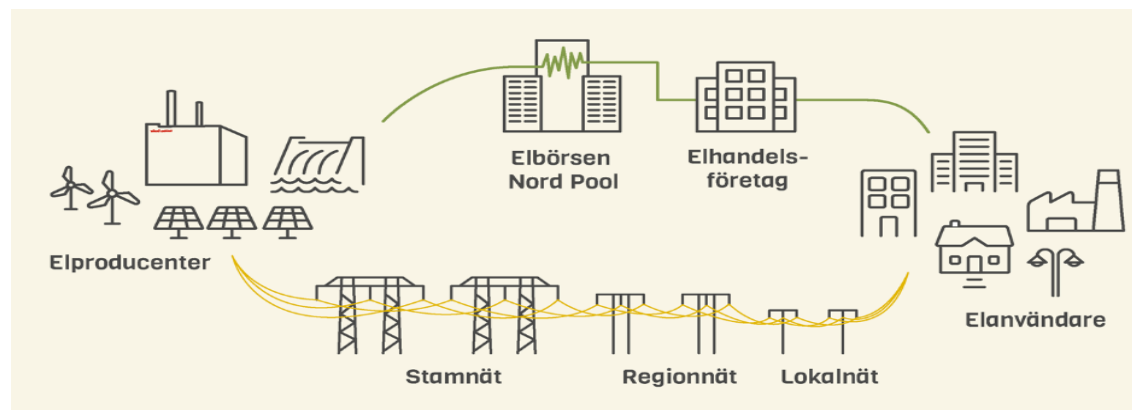
Slutsatser RU

- Tidsbrist stor påverkan på första samverkansprocesserna – för tidigt göra generella tolkningar
- Avrinningsområdesperspektivet har endast i låg grad eller inte alls beaktats av verksamhetsutövare och domstol
- Delade meningar om syfte och mål med samverkan
  - Vilket ansvar länsstyrelsen, vattenmyndigheten respektive verksamhetsutövaren har inom samverkan
  - Oklart vilken detaljnivå som krävs på underlag och miljöåtgärderna som föreslås i samverkan
  - *Målnivån: vilka åtgärder krävs för att nå målen + hur klassa hydromorfologi*
  - *Hur väga in HARO-värdena?*

Slutsatser RU

- Status och normer ifrågasätts relativt ofta i samverkansprocessen, men ofta saknas konkreta underlag att ta ställning till.
- Hur underlag från samverkan bidrar till normöversyn och tillämpning av undantag kommer bli tydligare när processerna har kommit längre. Rutin finns redan, men kunskapen behöver höjas.
- Lst har inte spetskompetens i elnätsfrågor varför vi önskar mer stöd från SVK och STEM

Från
Växjö
Energi

Fler knäckfrågor

- Står Lst hela vägen för det som sägs i samverkan?
Ja om inte ny info framkommer
- Lst:s syn på effektökning?
Inga problem så länge man når målen ändå
- Hur ska klassning och åtgärder i VISS tolkas?
Åtgärderna = förslag*
Klassningen bästa möjliga med befintligt underlag.
Kan ändras, rutin kan här förbättras
- Ska kraftverk som missat att söka till NAP kunna lyftas in?

Vår erfarenhet

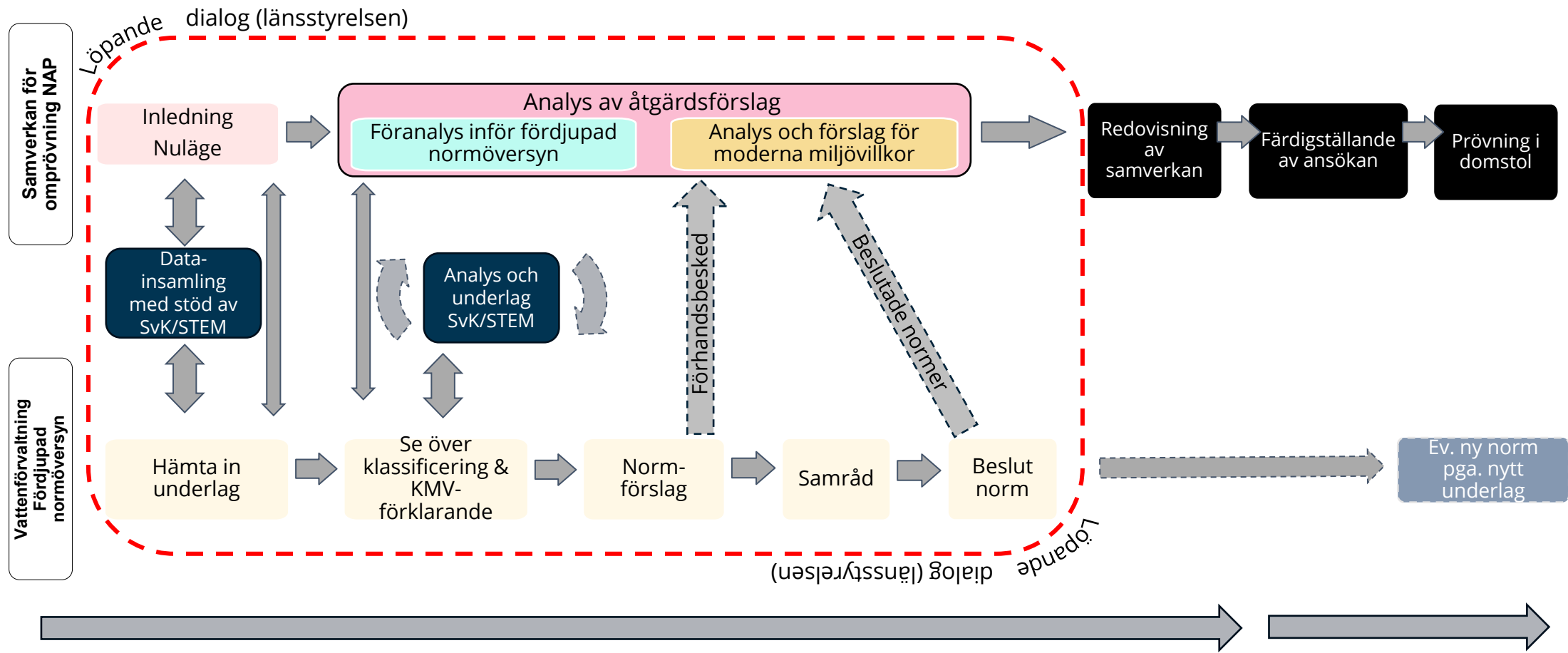
- Upplevt skillnad i hantering av underlag/forskning mellan "mindre" och "större" anläggningar/Verksamhetsutövare (Bart o Anton)

Mindre anläggningar (enskilda)	Större anläggningar (bolag)
<ul style="list-style-type: none"> • Enklare system, lättare att veta konsekvenser • Mindre möjlighet till sänkt ambitionsnivå • Mer "känslor" involverad • Sämre underlag om anläggning & drift • Sämre nyttjande av kunskap/forskning	<ul style="list-style-type: none"> • Komplexare system, svårare att veta konsekvenser • Mer möjlighet till sänkt ambitionsnivå • Mer "saklig" argumentation • Bättre underlag om anläggning & drift • Forskning & kunskap viktigare som underlag • Mer diskussion kring data, modeller, osv

Ändring i samverkansprocess

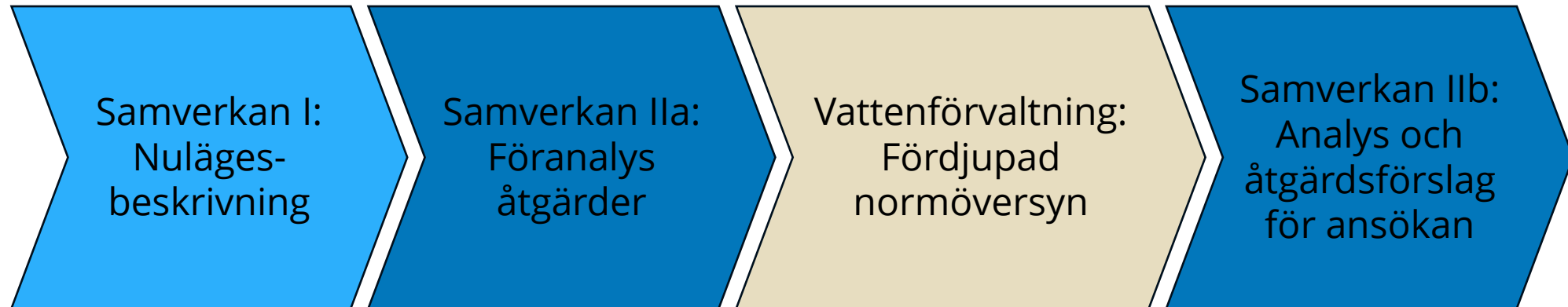
Parallella processer - Samverkan // Vattenförvaltning

Ändring i samverkansprocess

Parallella processer - Samverkan // Vattenförvaltning

Några reflektioner kring forskning/kunskap för samverkan och prövning

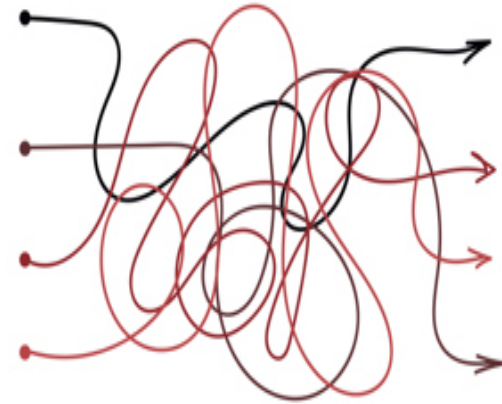
J. Granits slutsatser från SUSHP 23 konferens i Trondheim är mycket relevanta

- Vattenkraftspåverkan på ekosystem på kort och lång sikt är i stor utsträckning känd !
- Mycket kunskap finns kring fungerande miljöåtgärder för bl.a. återuppbyggande av ekologisk kontinuum, genom att återställa konnektivitet och restaurera vattenberoende ekosystem för bevarande av biologisk mångfald !
- Behov av en mer systemisk hantering av vattenresurshantering och förvaltning
- Identifierade kunskapsglapp
  - förlust av biol. mångfald i regleringsmagasin
  - roll och funktion av strandvegetation
  - konsekvenser av klimatförändringar (både extrem väder och ändrat nederbörd)

Några reflektioner kring forskning/kunskap för samverkan och prövning

- Komplexitet och diversitet i NAP processen
Det finns ingen "enkel standardlösning" – svaret beror på, skillnader pga
  - Storlek och komplexitet av själva vattensystem, antal och kombination av stora och mindre anläggningar, deras förmågor
  - Ingen etablerad praxis kring modelleringar och användning av forskningsinsikter i prövningar
    - Vilken roll har / bör ha miljöforskning i de olika steg fram till moderna miljövillkor?
    - Hur får vi till att bra data och underlag om anläggningen, drift och miljö finns? Vilka krav ska ställas?

Några reflektioner kring forskning/kunskap för samverkan och prövning

- Idag används olika modelleringsverktyg:
fiskpopulationer, fiskvägsfunktionalitet, habitatmodeller, vattenkraft drift/vinst optimeringsmodeller, studier om betalningsvilja, ...
Men kom ihåg:
"All models are wrong, some models are useful," (statistiker George EP Box, 1919-2013)
- Mycket fokus på ingenjörslösningar utifrån kostnadsminimering, hur hanteras den biologiska komplexiteten vs tekniska lösningar ?
- Ambitionsnivå & approach (minimera kostnader vs maximera nytta)

Några reflektioner kring forskning/kunskap för samverkan och prövning

- Finns många ytterligare utmaningar
  - acceptans av dagens kunskapsnivå
  - tillgänglighet/öppenhet kring underlag för slutsatser
  - tillgång till och analys av miljöövervakningsdata
  - kompetens och tolkning av metoder, vägledning mm
  - hantering av osäkerhet, representativitet i data, underlag och modellering
  - konsulternas objektivitet och neutralitet
  - skillnader mellan naturvetenskap, samhällskunskap och juridik
  - ägg och höna diskussion om åtgärder
  - tillämpning MB: försiktighetsprincip, osäkerhetsprincip, skadehierarkin,...

Foto: Mostphotos

Vad händer framåt ?

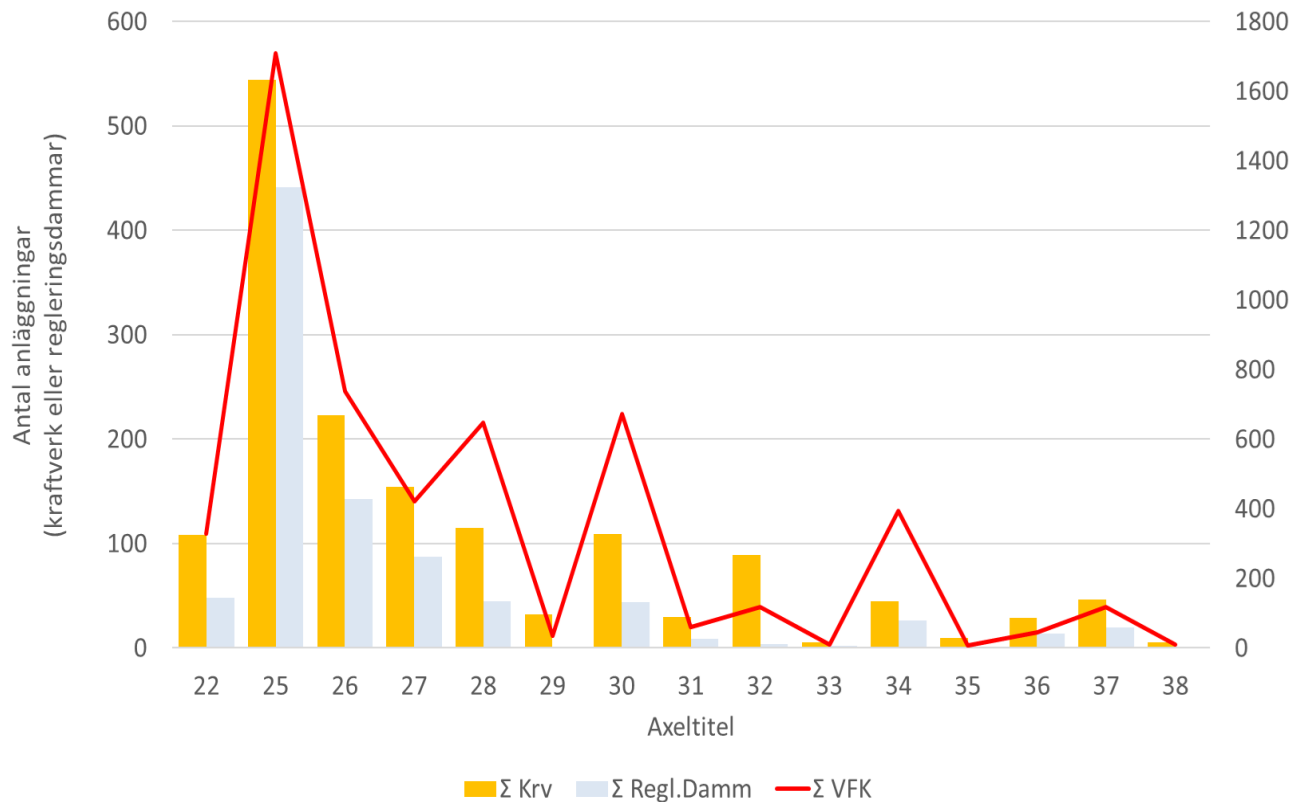
- Allt intensivare samarbete på myndighetsnivå
- Konsekvenser av Promemoria och kommande lagändringar
- NAP-processen är fortfarande under utveckling
  - Regelverket, praxis, metoder, modeller och data, kunskap/kompetens
- Stor arbetsbördan
behov av smarta lösningar på rätt detaljnivå

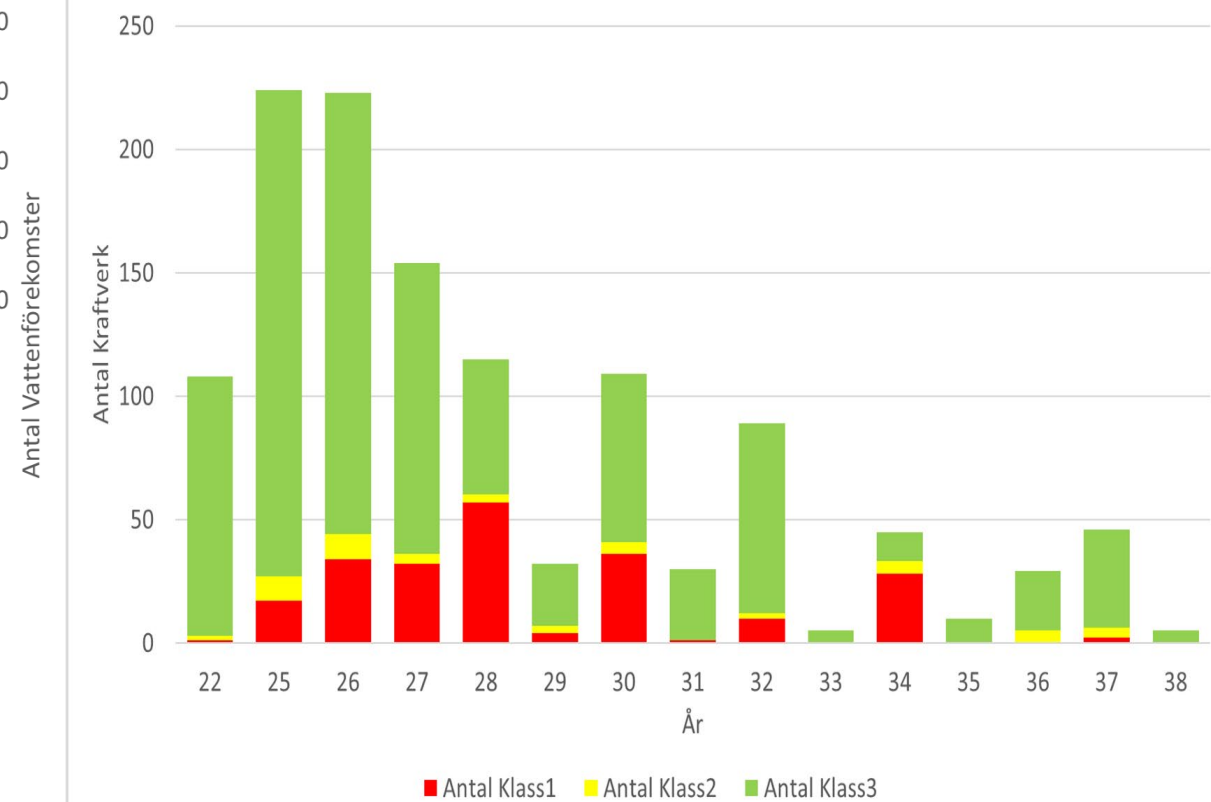

Stora krav på resurser, kompetens och underlag de närmaste åren

NAP objekt per ansökningsår
(utifrån första deadline per HARO)

NAP objekt uppdelat efter klass per ansökningsår
(utifrån första deadline per HARO och utan Götaälv)

Många källor till osäkerhet

- Svensk miljö & energipolitik, konsekvenser av PM, ny juridisk praxis
- Ekonomiska förutsättningar:
  - offentliga budget, vattenkraftens miljöfond, VU:s ekonomi
- EU kommissionens position och agerande:
  - Vattendirektivet & 2027 deadline, Natura 2000, Restaureringsförordning, Taxonomi, Green deal, ...
- 40-åriga tillstånd i ett samhälle i snabb förändring: Vad är rimliga antaganden?
  - Elektrifiering, energibehov, energipolitik, osäkrare omvärld
  - Konsekvenser av klimatförändringar & 6:e massutrotning

Vilken forskning bör prioriteras?

- Det finns ingen uppenbar svar på frågan – vår personlig tolkning
- Viktig att skilja mellan (tillämpad) forskning och framtagande av data!
- Mer systemisk angreppssätt - integrerande studier och helhetssyn ↔ anläggningsspecifik
- Modelleringsverktyg:
  - som optimerar vattenresurshantering
  - analys av osäkerheter & känslighetsanalyser i befintliga modeller
  - som enkelt/grovt simulerar påverkan av olika miljöåtgärder för "föranalyser"
  - med maximering av miljönytta och minimering av konsekvenser på elsystemet samtidigt
- Samhällsekonomiska värderingsstudier som tar bättre hänsyn till variation
- Mer tillämpad forskning kring alternativa miljöåtgärder
- Uppföljningsstudier av genomförda åtgärder

Ta hem budskap

- Vi vet redan mycket!

MEN

- Behov av ett paradigma-shift från konflikt till lösning
- Hitta rätt: vilken ambitionsnivå på vilken systemnivå är rimlig
- Respekt för komplexitet av problematiken (juridik, energiförsörjning & samhällsekonomi, naturvetenskap, ...)

Tack

Frågor ?

Länsstyrelserna